

Валери Йотов

Valezi Yotov

**ВИКИНГИТЕ
НА БАЛКАНИТЕ**

**THE VIKINGS
ON THE BALKANS**

Украсата на по-добре запазената страна (вероятно лицевата) представя птица с разтворени криле в съчетание със сложна плетеница (стил Borre). На другата е представена композиция от преплетени змейове, чиито глави са в профил (стил Jellinge). Украсите на двете страни са характерни за две различни групи в двата първи стила на класификационната схема на P. Paulsen — "германски птичи мотив" и "германски четириног звяр".

Неизвестно местонамиране в Северо-източна България.

Датировка: X — началото на XI в.

Частна колекция

The decoration on the better preserved side (probably the concealment side) is an image of a bird with open wings woven with a complicated weave (Borre style). On the other side is placed a composition of interwoven dragons, with their heads in a side view (Jellinge style). The decorations on both sides are characteristic for the two different groups of the first two styles in P. Paulsen's classification, namely, 'German bird pattern' and 'German four legged beast'.

Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: 10th — early 11th century

Private collection

ВИКИНГИТЕ НА БАЛКАНИТЕ

В самия край на VIII и в началото на IX в. Скандинавският полуостров (Scandia — "прекрасен остров") на няколко пъти изригва воинствени етнически групи, които с цел грабеж, война и търговия се спускат покрай бреговете на Западна и Южна Европа, а по-късно и по източните части на европейския континент. Византийските и източнославянските извори ги наричат "варяги" (Vaeringjar, Βάραγγοι, варязи), а повечето западни извори — "нормани" (Normanni — "северни хора") и "викинги".

Безпримерни авантюристи, смели моряци и победоносни воители, те силно повлияват, а в някои случаи коренно променят съдбата на цели народи, области и държави в средновековна Европа.

На първо място своята съдба. Оформят се нови държави като Дания, Норвегия, Швеция.

През IX—XII в. те променят политическата география на Франция (Нормандското херцогство), Англия (т.н. област на Датското право) и Южна Италия (Сицилийското кралство на норманите).

Според руската летопис "Повесть временных лет" в средата на първата половина на IX в. или малко по-късно варяги създават Киевска Русия и управляват "Горната Русия" (Новгород).

След няколко победоносни походи на киевските варяго-руски князе Светослав (945-972) и неговия син Владимир (980-1015), загива изтерзаният от вътрешни междуособици Хазарски каганат.

Вследствие на Дунавските походи на княз Светослав през 968-971 г. и настаняването му в българската столица Велики Преслав византийският император Йоан Цимисхи (969-976) организира през 971 г. "освободителен" поход, след който се слага край на Първото българско царство.

Викингите са откриватели и колонизатори на Исландия и Гренландия. Вероятно са стъпили и в Северна Америка.

Два са основните пътища, по които скандинавците достигат до Балканите. Единият, очертан от варягите-руси, е така наречения "Путь из варяг в греки", споменат в "Повесть временных лет". По бурните води на днешното Балтийско море и северните реки те стигали до р. Днепър и после до Черно море. Този път е и най-краткият. Вторият е по Средиземно море и е прокаран от норманите.

THE VIKINGS ON THE BALKANS

At the very end of 8th c. and in the beginning of 9th c. A.D. on the Scandinavian Peninsula (Scandia — 'beautiful island') continuously erupts belligerent ethnical groups, which by means of pillage, war and trade spread around the coasts of Western and Southern Europe, and later on, alongside the Eastern parts of the continent. Byzantine and East Slavonic sources call them 'Varangians' (Vaeringjar, Βάραγγοι, варязи) and in most of the western sources they are known as 'Normans' (Normanni — peoples from the North) and 'Vikings'.

Being unmatched adventurers, brave seafarers and victorious raiders, their influence, in some cases, profoundly transform the destiny of whole nations, regions and countries of medieval Europe.

Firstly, their destiny new countries emerge like Denmark, Norway and Sweden.

During the 9th-12th c. the Vikings transform the political maps of France (the Duchedom of Normandy), Britain (the 'area of Danelaw' "danelagh") and in Southern Italy (Sicilian kingdom of the Normans).

According to the Russian Primary Chronicle 'PVL', in the first half of the 9th century, or perhaps a little later, the Vaerangjars establish the Kievan Rus and govern the Upper Rus — Novgorod.

After several victorious invades of the Vaerangians-Russian grand princes of the Kievan Rus Sviatoslav (945-972) and his son Vladimir (980-1015), the long beleaguered by inner hostility Khazar Kaganat is brought to an end.

As a result of the raids of the Varangian-Russian grand prince Sviatoslav in 968-971 and his enthronement in Bulgarian capital The Great Preslav, the Byzantine Emperor John I Tzimisce (969-976) directs the 'liberating marches' of 971, which discontinue the First Bulgarian Kingdom.

The Vikings have discovered and colonised Iceland, Greenland, and probably, they have also set foot in North America.

There are two main routes by which the Vikings reach the Balkans. The first one, marked by the Varangian-Russians is the 'Varangian way to the Greeks', also mentioned in the Russian Primary Chronicle 'PVL'. Riding on the stormy waters of today's Baltic Sea (then The Varangian Sea) and the northern rivers, the Vikings reach the Dnepr river and, later on, the Black Sea. This is the shorter of the two ways. The second route is via the Mediterranean Sea. It was firstly traced by the Normans.

Пътят на варягите от Северна Европа през източноевропейските степи към Константинопол е описан подробно от византийския император Константин VII Багренородни (913-959) в съчинението му "За управлението на империята". В частта за земите на юг от р. Дунав се казва: "от Селина те не се страхуват от никого, но като влязат в България, стигат до устието на Дунав. От Дунав те стигат до Конопа, от Конопа до Констанция, до река Варна и от Варна отиват до река Дичина. Всичко това е българска земя. От Дичина те достигат до пределите на Месемврия и така дотук свършва тяхното твърде мъчително, опасно, пълно с препятствия тежко плаване". Покрай Анхиало, Созопол и Ахтопол те достигат до византийска територия и най-накрая в Константинопол.

От изворите знаем за немалко походи на варягите към столицата на Византийската империя през годините 838 (?), 842, 860, 907, 911, 941, 943, 944, 969-971, 988, 1024, 1043. Походите са предимно търговски или военни и по-рядко дипломатически. Според изворите са извършвани с корабите на варягите, наричани от византийците "моноксили", т.е. еднодръвки.

Понякога походите към Константинопол са засягали и други области на Балканите. Така например след проваления поход на варяжкия княз Игор (със скандинавско име Ингвар (912-945) през 943 г., неговите печенежки съюзници са възмездени като им е позволено да нападнат земите на днешна Добруджа.

Византийските извори доста обширно отразяват двата похода (през 968 и 969-971 г.) на киевския княз Светослав на юг от р. Дунав. Всичко започнало след една дипломатическа инициатива на византийския император Никофор Фока (963-969), целяща да накара варягите (според византийския хронист Лъв Дякон "наричани в обикновения говор "Рос") да нападнат българите. Пратеникът на императора патриций Калокир склонил княз Светослав да тръгне към Дунавска България и през 968 г. бил осъществен първият поход. Варягите-руси преминали р. Дунав и успели да разбият изпратената срещу им българска войска, но скоро се наложило да се върнат в столицата си Киев, за да я защитят от печенегите. Вторият поход започнал през 969 г. и за кратко време Светослав покорил българското царство като оставил в Преслав номинално управляващия цар Борис, а той се установил в Дръстър.

The Varangian route, starting from Northern Europe going through the Eastern European steppes and finishing at Constantinople, is described in details in "On the Administration of the Empire" by Constantine VII Porphyrogenitos, the Byzantine Emperor of 913-959. In the part, concerning the territories south of the Danube river, we read the following: "...they again set out and come to the Selinas, to the so-called branch of the Danube river... But after the Selinas they fear nobody, but, entering the territory of Bulgaria, they come to the mouth of the Danube. From the Danube they precede to the Konopas, and... to Constantia, and... to the river of Varna, and from Varna they come to the river Ditzina, all of which are Bulgarian territory. From the Ditzina they reach the district of Mesembria, and there at last their voyage, fraught with such travail and terror, such difficulty and danger, is at an end". Passing by Anchialo, Apollónia, Agatopolis, the Varangians reach the Byzantine territories and last, but not least, Constantinople.

From the sources we know about copious advances of the Vikings to the capital of the Byzantium. They take place in the years of 838 (?), 842, 860, 907, 911, 941, 943, 944, 969-971, 988, 1024, 1043. The feats are related with trading or war making, and rarely with diplomacy. According to the sources, the Varangians travel on their boats, named by the Byzantines 'monoxylon'.

Sometimes the Viking campaigns towards Constantinople infringe upon other Balkan territories. For instance, after the failed march of prince Igor (Ingvar, 912-945) in 943, his Pecheneg allies are remunerated by Bulgarian territories known today as Dobroudja.

We find extensive description in Byzantine sources of two raids south of the Danube river, led by prince Sviatoslav in 968 and in 969-971. The events starts after a diplomatic mission of the Byzantine Emperor Nicephorus II, Phocas (963-969). According to the Byzantine chronicler Leo the Deacon, the Emperor had the objective to cause the Varangians, commonly known as 'Ross', to assault the Bulgarians. The messenger of the Emperor, the patrician Calocyros, persuaded prince Sviatoslav to advance towards the Bulgarian territories around the Danube river. Hence, in 968 the first raid was carried out. The Varangian-Russians passed by the Danube and destroyed the Bulgarian army sent to fight them. However, they had to return quickly to Kiev, in order to protect their capital city from the Pechenegs. The second campaign began in 969. In

Последвалите събития са доста трагични за Българското царство. Византийският император Йоан I Цимиски (969-976) успял последователно да превземе Преслав, да обсади Дръстър и след редица битки принудил Светослав и неговите войници да се оттеглят. На връщане от Балканите войнственият Светослав загинал в битка срещу печенегите при праговете на р. Днепър.

Освен походите, най-значимо е присъствието на варяги и нормани като наемници във византийската армия. След покръстването на Русия в 988 г. князът-кръстител Владимир I изпраща в Константинопол т.н. "варяжки корпус", състоящ се според някои източници от около шест хиляди души. Отряди именно от този корпус участват във военните действия на византийския император Василий II (976-1025) срещу българския цар Самуил (976-1015). Прочее, наемническата служба във византийския двор е била доста примамлива. Освен варяги, през Киевска Рус по пътя "из варяг в греки", от северните страни Дания, Норвегия, Швеция в столицата Константинопол (в скандинавските саги "Миклагард" (град на Михаил) се стичат и нормански аристократи и обикновени войници. Какво ги привлича тук? От една страна, наемниците са получавали високо възнаграждение — около 30 златни монети "солиди" (за сравнение минималния доход от едно стратиотско имение е 12 солида) и неограничени възможности за обогатяване чрез участие в преврати и грабежи. От друга, като наемници те са били част от най-богатата по онова време държава и се намирали в центъра на светския и политическия живот в нейната столица.

Най-известният скандинавски наемник на византийска служба е вождът на "варяжкия корпус" при византийските императори от 1034/1036 до 1043 г., по-малкият брат на норвежкия светец крал Олаф (1016-1030), бъдещият норвежки крал (1047-1066) и основател на Осло Харалд Хардради Суровия (Високия), наричан в литературата "последният от конунгите-викинги". Начело на отряд от 500 войници норвежкия принц се сражава срещу арабите в Мала Азия и в Южна Италия. Участва в потушаването на българското въстание начело с Петър Делян (1041 г.) и според скандинавските саги е главно действащо лице в тези събития, поради което получава прозвището "Опустошителят на българите" ("Bolgara brennir"). Плячката, с която се завръща в родината си, била много

a short period of time Sviatoslav conquered the Bulgarian kingdom, leaving the native king Boris (nominally) rule the country in the city of Preslav, and he himself drew back in Dorostorum.

The following events are tragic. The Emperor John I Tzimisce (969-976) seizing Preslav, encircled Dorostorum and after several attacks Sviatoslav and his warriors withdraw. On the way back from the Balkans the Varangian prince dies in a battle with the Pechenegs by the rapids of Dnepr.

Besides the assaults, the most significant presence of Varangian and Normans is their service as levied troops (a.k.a. Stratiots - mercenaries), to the Byzantine Emperor. After the Russian conversion to Christianity in 988, the prince-converter Vladimir I sends to Constantinople the 'Varangian corps'. According to some sources, they consisted of about six thousand soldiers. Detachments from these army corps take part in the battles lead by the Emperor Basil II (976-1025) against the Bulgarian Tsar Samuil (976-1015). To be a mercenary in the Imperial palace was an appealing job. Besides the Varangians, not only common Vikings concourse to it but many aristocrats, too. They come from the northern lands of Denmark, Norway and Sweden on the 'Varangian way to the Greeks' to the Byzantine capital Constantinople (in Scandinavian sagas "Miklagard" — the city of Michael). What can be so attractive for them here? On one hand, all the levied troops receive high wages around 30 gold coins 'solids' (a year-long earnings from a Stratiots' estate is about 12 solids) and endless opportunities to enrich oneself through taking parts in overthrows and pillages. On the other hand, as mercenaries of the Byzantium, the richest country of that period, they are positioned close to its capital, in the heart of the most exciting social and political life of their time.

The most prominent levied soldier in Byzantium is the chieftain of the 'Varangian army corps' during the time of the Emperors of 1034-1036 to 1043, the younger brother of St. Olaf (1016-1030), the future king of Norway (1047-1066) and founder of Oslo, Harald Hardråde (the Ruthless), titled by his contemporaries 'the last of the Konung-Vikings'. Leading an army of 500 warriors, this prince of Norway fights the Arabs in Asia Minor and Southern Italy. He takes part in stamping out the rebellion of the Bulgarians, lead by Peter Delyan in 1041. According to the Scandinavian sagas, he is taking a major part in these events, hence, receiving the title "Bolgara brennir" ('Devastator of the Bulgarians'). The spoil he takes back home is so enormous, that even

голяма — трудно я вдигали 12 здрави младежи.

Последният варяго-руски поход към Константинопол е през 1043 г. Оглавяваната от княз Владимир Ярославович войска обаче претърпяла голям морски неуспех. Част от войската, начело с воеводата Вишата се връщала по суша и византийският хронист Йоан Скилица споменава, че: "срещу тях по крайбрежието на така наречената Варна излязъл вестът Катакалон Кекавмен, който бил управител на градовете и селищата край Истрия". Варягите-руси били разбити, а около 800 души взети в плен и отведени в Константинопол.

След 70-те години на XI в. варяго-руските дружини в императорската гвардия са изместени от нормано-английските. Вероятно с тези нови северни пришълци е свързано едно малко известно явление по времето на император Алексий I Комнин (1081-1118) — поселването на нормани в Северна Добруджа в края на XI в. Те нарекли тази земя "Нова Англия", но явно не са се задържали дълго тук.

Последните данни за присъствие на по-късни следовници на скандинавски воители на Балканите са свързани с нашествията в западната половина на полуострова на италианските нормани, водени от Робер Гюискар и Боемунд Тарентски в края на XI-XII в. и с преминаването на кръстоносните войски на път за Ерусалим.

Писмените извори за присъствието на викингите на Балканите са твърде ограничени и са коментирани неведнъж. Не така стои въпросът с археологическите данни. Доскоро сигурните археологически свидетелства за присъствие на варяги и нормани на Балканите бяха едва три-четири, което до голяма степен не съответстваше на мястото и ролята им в историята на тази част от средновековна Европа. Надявам се, че с представените по-долу находки, преобладаващата част от които имат сигурен скандинавски и северноевропейски произход, тази празнота е запълнена.

a dozen of strong young men find it heavy.

The last Varangian campaign against Constantinople is in 1043. The army lead by Vladimir Yaroslavovich suffers a bitter seaside defeat. Part of the corps, lead by the chieftain Vishata is coming back, as the Byzantine chronicler John Skylitzes writes. 'Against them on the coast of so-called Varna came out the vestiarius Kathakhalon Kekaumenos, the governor of the cities and the villages by the river of Istrum'. The Varangians are defeated and about 800 of them are taken into captivity in Constantinople.

After the 1070^s the Varangian-Russian battalions in the Imperial army are replaced by Norman-English troops ('The British Axe-bearers'). Probably these newcomers from the North are the reason for another not well known episode during the time of Alexios I Komnenos (1081-1118). In the end of 11th century there has been one Norman settlement in Northern Dobroudja. The Varangians called this land "New England". Apparently their stay was not prolonged.

The last proves of Scandinavian presence on the Balkans are linked with the Italian-Norman assaults lead by Robert Guiscard and Bohemund I von Tarent during the late 11th and early 12th c. when the Crusaders are on their march to Jerusalem.

The written sources about the Vikings' presence on the Balkans are quite scanty and already exhaustively referred to. However, this is not true for the archaeological findings. Until recently, there were only three or four reliable archaeological evidences for Varangian and Norman presence, which did not match their actual place and significance in the history of this part of Medieval Europe. However, I certainly hope that with the latest findings presented below (most of which certainly from Scandinavian and North European origins) this gap will be justifiably filled.

Тип "К" по класификацията на J. Petersen.

От крепостта до с. Опака, Търговишко.

Датировка: края на X – първата половина на XI в.

Исторически музей – Добрич (Парушев 1999)

Type 'K', according to J. Petersen's classification.

From the fortress near the village of Опака, Targovishte region.

Date: late 10th – first half 11th century.

Dobrich Museum of History (Парушев 1999)

Тип "Z" по класификацията на J. Petersen.
От землището на с. Градешница,
Врачанско.

Датировка: втората половина на X –
средата на XI в.

Исторически музей – Враца

Type 'Z', according to J. Petersen's classification.

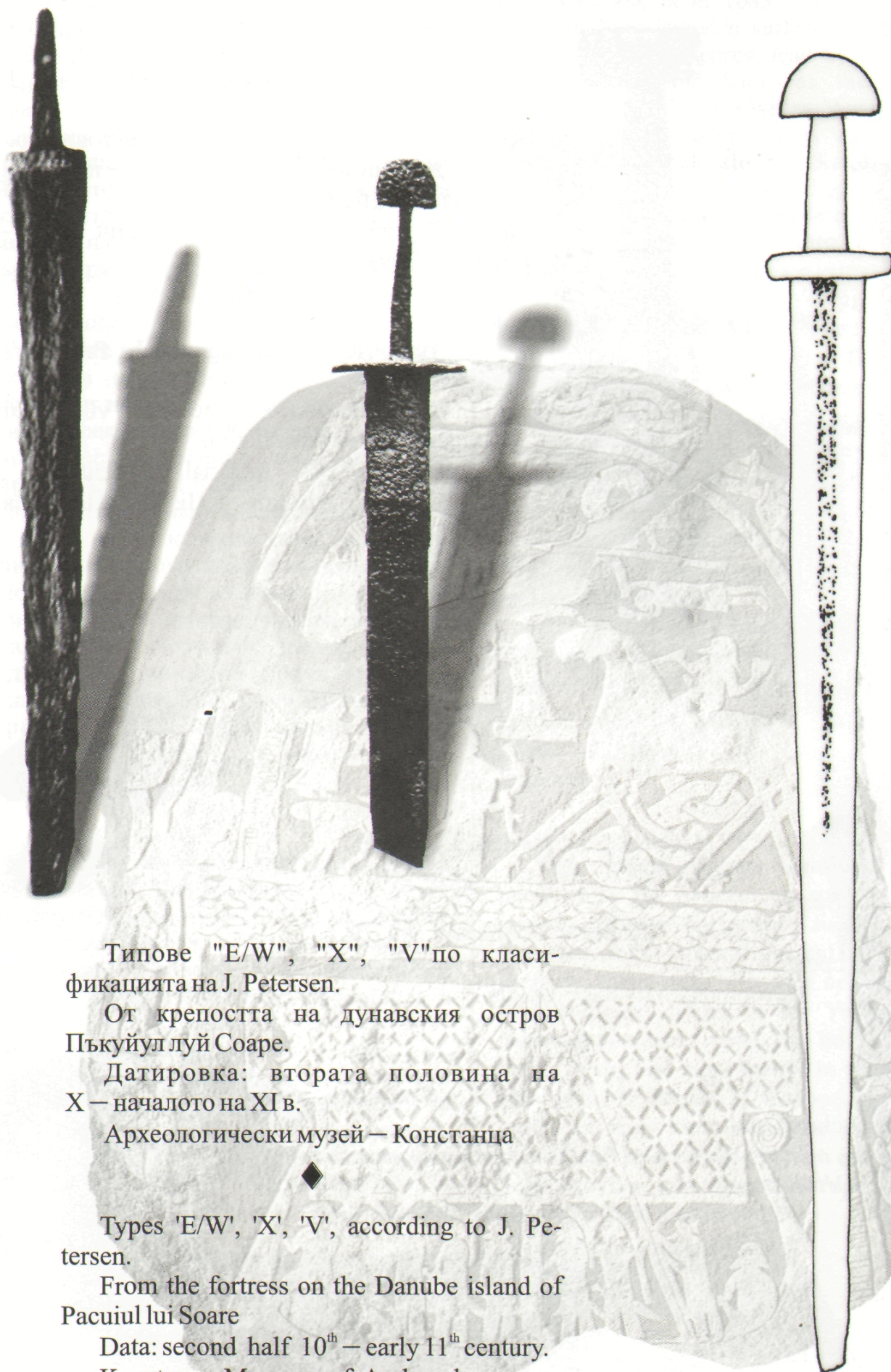
From the land of the village of Gradeshnitsa,
Vratsa region.

Date: second half 10th – mid 11th century.

Vratsa Museum of History

Типове "E/W", "X", "V" по класификацията на J. Petersen.

От крепостта на дунавския остров Пъкуйул луй Соаре.

Датировка: втората половина на X — началото на XI в.

Археологически музей — Констанца

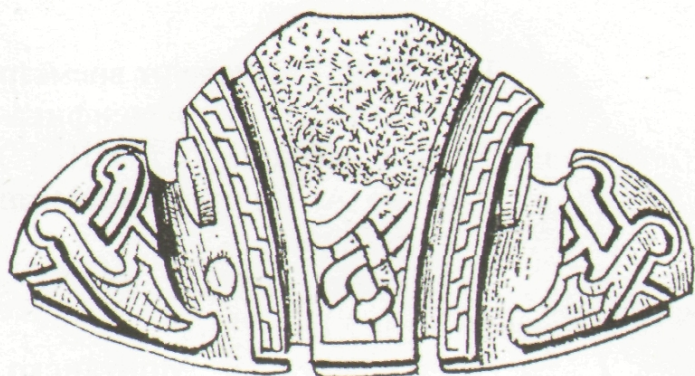
Types 'E/W', 'X', 'V', according to J. Petersen.

From the fortress on the Danube island of Pacuiul lui Soare

Data: second half 10th — early 11th century.

Konstanca Museum of Archaeology

Накрайник на ръкохватка — тип "S" по класификацията на J. Petersen.

От крепостта на дунавския остров Пъкуйул луй Соаре (Popa 1984).

Датировка: X — началото на XI в.

Pommel — type 'S', according to J. Petersen.

From the fortress on the Danube island of Pacuiul lui Soare (Popa 1984).

Data: 10th — early 11th century

Накрайник на ръкохватка — тип "A" по класификацията на E. Oakeshott.

От Велики Преслав.

Датировка: XI — първата половина на XII в.

Археологически музей — Преслав (Витлянов 1993)

Pommel — type 'A', according to E. Oakeshott.

From the Veliki Preslav.

Data: 11th — first half 12th century.

Preslav Museum of Archaeology (Витлянов 1993)

Неизвестно местонамиране в Североизточна България.

Датировка: края на X — началото на XII в.

Археологически музей — Варна

Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: end of 10th — early 12th century.

Varna Museum of Archaeology

Тип "X-A" ("мечове от времето на викингите") по класификацията на Е. Oakeshott; тип III (?) или "V" по А. Кирпичников; тип "XV" по А. Ruttkay.

Датировка: средата на XI – началото на XII в.

От с. Говежда, Монтанско. Исторически музей – Монтана (Първанов 2002)

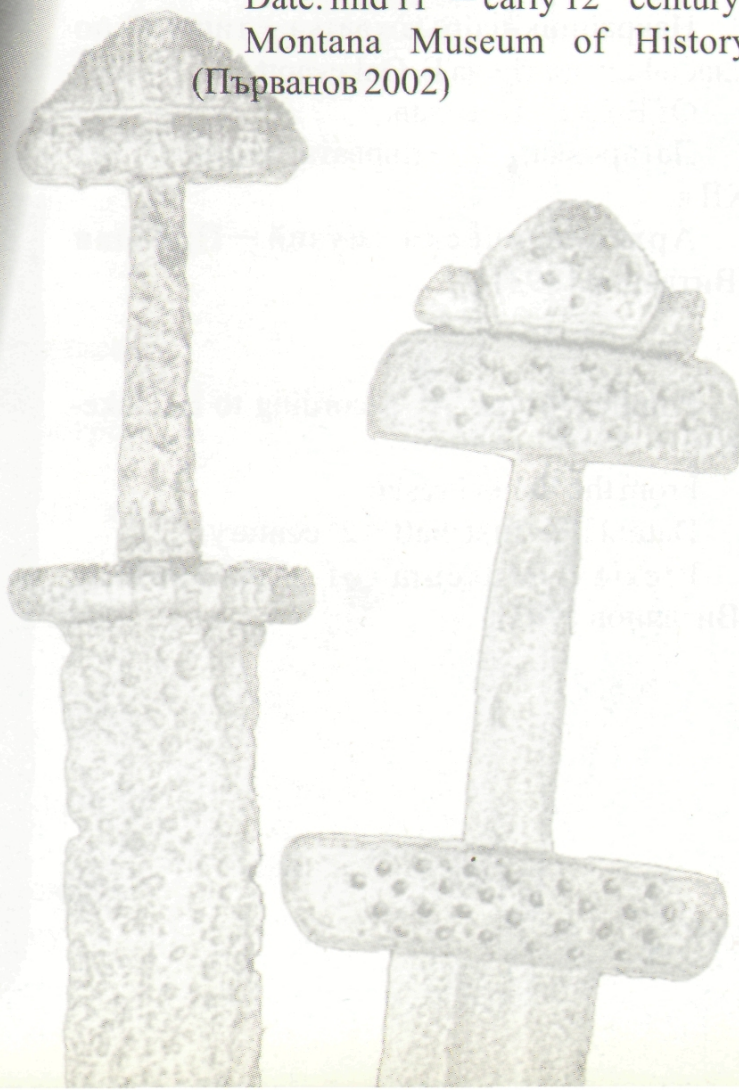

Type 'X-A' ('swords from the Viking Age'), according to E. Oakeshott; type 'III' (?) or rather V, according to A. Kirpichnikov; type 'XV', according to A. Ruttkay.

From the village of Govezhda, Montana region.

Date: mid 11th – early 12th century.

Montana Museum of History (Първанов 2002)

На двете страни е представено силно стилизирано изображение на птица. С изключение на опашката основните черти са като спираловидни и преплитачи се ленти. Отнася се към така наречните "чисти типове" в стила "германски птичи мотив" по P. Paulsen.

От крепостта до Завет, Разградско.
Датировка: X — началото на XI в.
Археологически музей — Варна

The two opposite sides represent a stylized image of a bird. Except for the tail, the main contours are spiral bands and intertwining ellipses. This image can be classified to the "clean pattern type" in the stile "German Bird Patterns" according to P. Paulsen.

From the fortress of Zavet, Razgrad region.

Date: 10th — early 11th century.

Varna Museum of Archaeology

Излъсканата повърхност на двете страни не позволява категоричното стилово определяне на накрайника. Декоративните отвори и едва доловимите извивки на преплитащите се линии насочват към охарактеризираните от Р. Paulsen скандинавски накрайници от първата група на стила "германски четириног звяр".

От крепостта до с. Миладиновци, Разградско.

Датировка: X — началото на XI в.

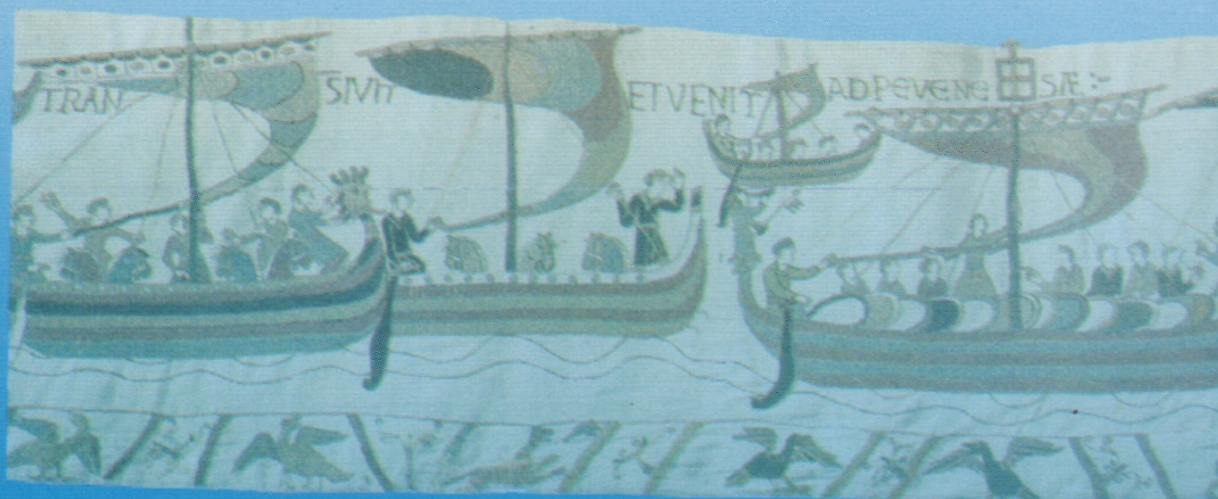
Частна колекция

The shiny surface on the concealment does not allow a categorical style description of this scabbard chape. The decorative cavities on both sides and barely visible waves of interwoven lines lead us to link it to the described by P. Paulsen Scandinavian scabbard chapes from the first group, in the style of 'German fourlegged beast'.

From the fortress of Miladinovtsi, Razgrad region.

Date: 10th — early 11th century.

Private collection

Двете страни са украсени с преплитачи се стилизирани палмети, по ръбовете на някои от които личи покритие със злато. Отнася се към втора група на накрайниците в стила "германски четириног звяр" по класификацията на P. Paulsen.

От района на Павликени.

Датировка: края на X — началото на XI в.

Археологически музей — Варна

Both sides are decorated with interwoven pointed palm leaves, on the edges of which gold is noticeable. It can be categorised to the second group of scabbard chaps in the style of 'German four legged beast' according to P. Paulsen.

From the region of Pavlikeni.

Date: 10th — early 11th century.

Varna Museum of Archaeology

От крепостта Стана до Нови
Пазар.

Датировка: X в.

Музей при археологическа база
Плиска (Георгиев 1986)

From the fortress of Stana, Novi
Pazar region.

Date: 10th century.

Museum of Archaeological Center
of Pliska (Георгиев 1986)

Изображенията на лицевите страници и на двата накрайника са съчетание на скандинавските художествени стилове Borre и Jellinge. Недобрата им запазеност, особено на накрайника от Стана, не позволява безрезервно да се приеме, че са от една и съща производствена серия, но причисляването им към една и съща група и стил е несъмнено — "германски четириног звяр" в "животинския стил на района на Балтийско море" по P. Paulsen.

Неизвестно местонамиране в
Североизточна България.

Датировка: X в.

Археологически музей — Варна

Unidentified finding whereabouts in
Northeast Bulgaria.

Date: 10th century.

Varna Museum of Archaeology

The images on the front two sides, as well as those on both chapes are mixtures of two Scandinavian styles ('Borre' and 'Jellinge'). The fact of their not very good preservation, especially that of the chape from Stana, does not allow us to accept unconditionally that they all belonged to the same production set. However, the assertion that all of them belong to the same group and style is certain it is the 'German fourlegged beast' in 'Animal style from the Baltic Sea region', according to P. Paulsen's classification.

СТИЛ
"ИЗТОЧНА ПАЛМЕТА"

STYLE
"EAST PALMETE"

С характерната за тази група форма и украса, но на двете страни има релефно изображение на сокол (орел). Стилизирани изображения на сокол се срещат на най-ранните скандинавски накрайници на ножници, а на по-късни групи накрайници и други паметници (монети) има както стилизирани, така и реалистични изображения.

Неизвестно местонамиране в Североизточна България.

Датировка: X — средата на XI в.

Исторически музей — Шумен (Дончева 2002)

It has the characteristic for this group shape and decoration. However, on the two lamellae there is a relief image of an falcon (eagle). Artistic imagery of falcons are to be found in the earliest Scandinavian scabbard chapes. On groups of chapes from a later date and on other findings, like coins, there are both artistic and realistic images.

Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: 10th — mid 11th century.

Shoumen Museum of History (Дончева 2002)

Бронзов медальон с изображение на сокол (орел).

От крепостта на Дунавския остров Пъкуйул луй Соаре (Diaconu 1977).

Датировка: X в.

Bronze medallion with decoration of falkon (eagle).

From the fortress on the Danube island of Pacuiul lui Soare (Diaconu 1977).

Data: 10th century

Urpland, Швеция — рисунка върху камък

Urpland, Sweden — design on stone

СТИЛ
"ИЗТОЧНА ПАЛМЕТА"

STYLE
"EAST PALMETE"

Неизвестно местонамиране в Северо-източна България.

Датировка: края на X — средата на XI в.
Частна колекция

Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: end of 10th — mid 11th century.
Private collection

СТИЛ
"ИЗТОЧНА ПАЛМЕТА"

STYLE
"EAST PALMETE"

От средновековния пласт на античния и късноантичен град *Colonia Ulpia Oescesium* до с. Гиген, Плевенско.

Датировка: X — средата на XI в.

Исторически музей — Плевен
(Аспарухов 1993)

From the Medieval layer of the Ancient and late Ancient city of *Colonia Ulpia Oescesium*, near the village of Gigen, Plevan region.

Date: 10th — mid 11th century

Plevan Museum of History (Аспарухов 1993)

СТИЛ
"ИЗТОЧНА ПАЛМЕТА"

STYLE
"EAST PALMETE"

Двете страни са без украса. Две наклонени къси линии с точки са врязани върху имитираща втулка пластина, обхващаща върха.

От крепостта до с. Миладиновци, Разградско.

Датировка: X — средата на XI в.

Археологически музей — Варна

The two sides have no decoration. Two slanting short dotted lines are incised on the inserted lamella enveloping the tip.

From the fortress of Miladinovtsi, Razgrad region.

Date: 10th — mid 11th century.

Varna Museum of Archaeology

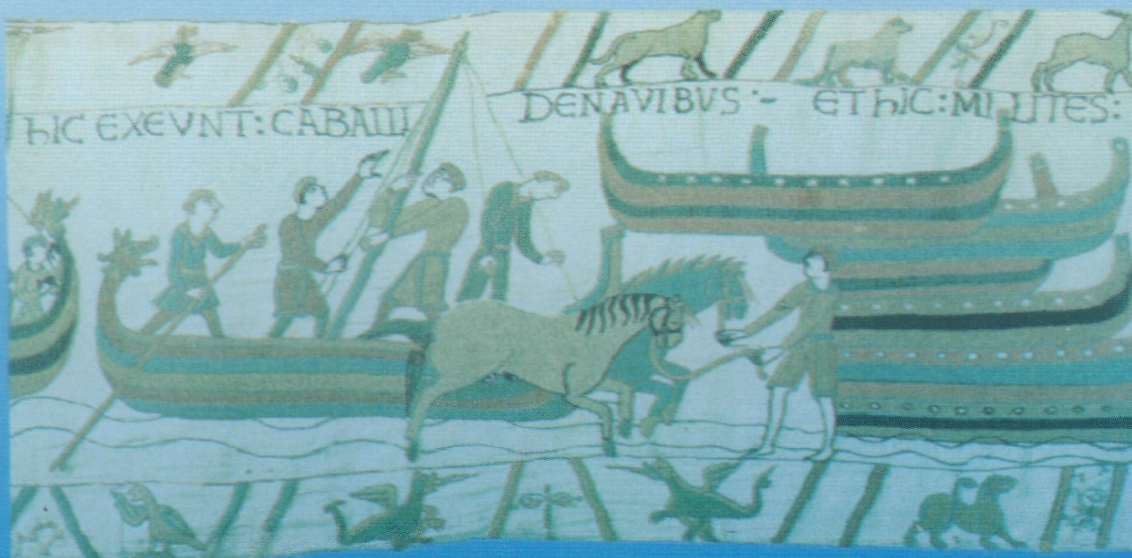

СТИЛ
"ИЗТОЧНА ПАЛМЕТА"

STYLE
"EAST PALMETE"

Неизвестно местонамиране в
Североизточна България.
Датировка: X — средата на XI в.
Археологически музей — Варна

Unidentified finding whereabouts in
Northeast Bulgaria.
Date: 10th — mid 11th century.
Varna Museum of Archaeology

НАКРАЙНИЦИ НА НОЖНИЦИ НА МЕЧОВЕ
«П»
SWORDS SCABBARDS CHAPS

КОПИЕ «П» SPEAR

Подобен на накрайниците определени от Р. Paulsen като "ниски".

Неизвестно местонамиране в Североизточна България.

Датировка: края на X — XI в.

Археологически музей — Варна

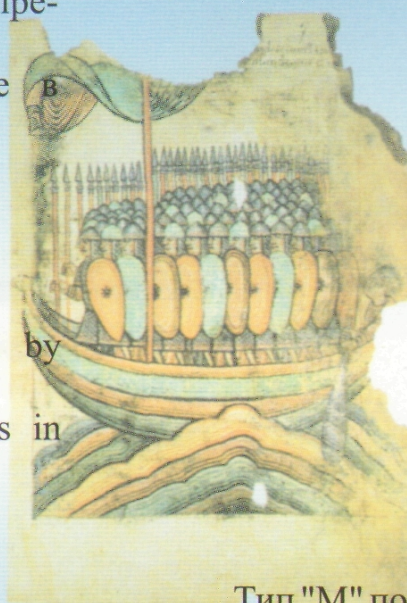

Similar to the chaps described by P. Paulsen as 'low'.

Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: late 10th — 11th century.

Varna Museum of Archaeology

Тип "М" по J. Petersen.

Неизвестно местонамиране в Североизточна България.

Датировка: края на X — XI в.

Частна колекция

Type 'M', according to J. Petersen.

Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: end of 10th — 11th century.

Private collection

От района на Северната крепостна стена на Вътрешния град на Велики Преслав.

Датировка: XII — XIII в.

Исторически музей "Велики Преслав" (Гатев 1985)

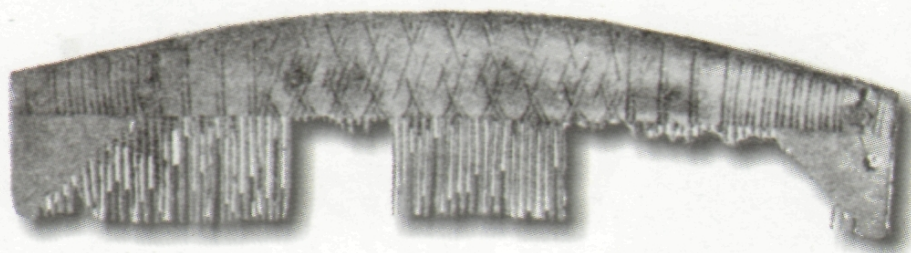

From the area of North bulwark of the Inner city of Veliki Preslav.

Date: late 10th — 11th century.

Historical Museum "Veliki Preslav" (Гатев 1985)

Гребен (кости бронз).

От средновековното селище над крепостта Диногетия (Stefan et col. 1967).

Датировка: края на X — първата половина на XI в.

Comb (bone and bronze).

From the mediaeval settlement of the fortress Dinogetia (Stefan et col. 1967).

Data: late 10th — early 11th century

Шпора — бронз. Тип "маковидна".

Неизвестно местонамиране в Северо-източна България.

Датировка: края на X — XI в.

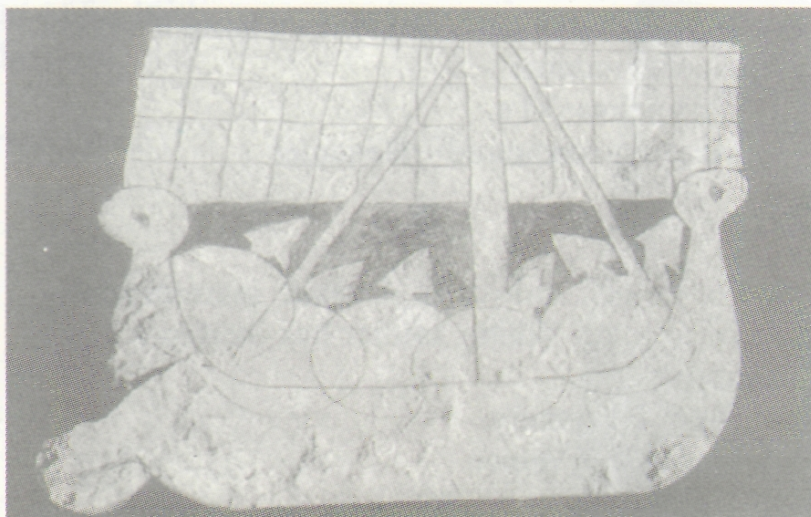
Археологически музей — Варна

Spur — 'Poppy flower' type.

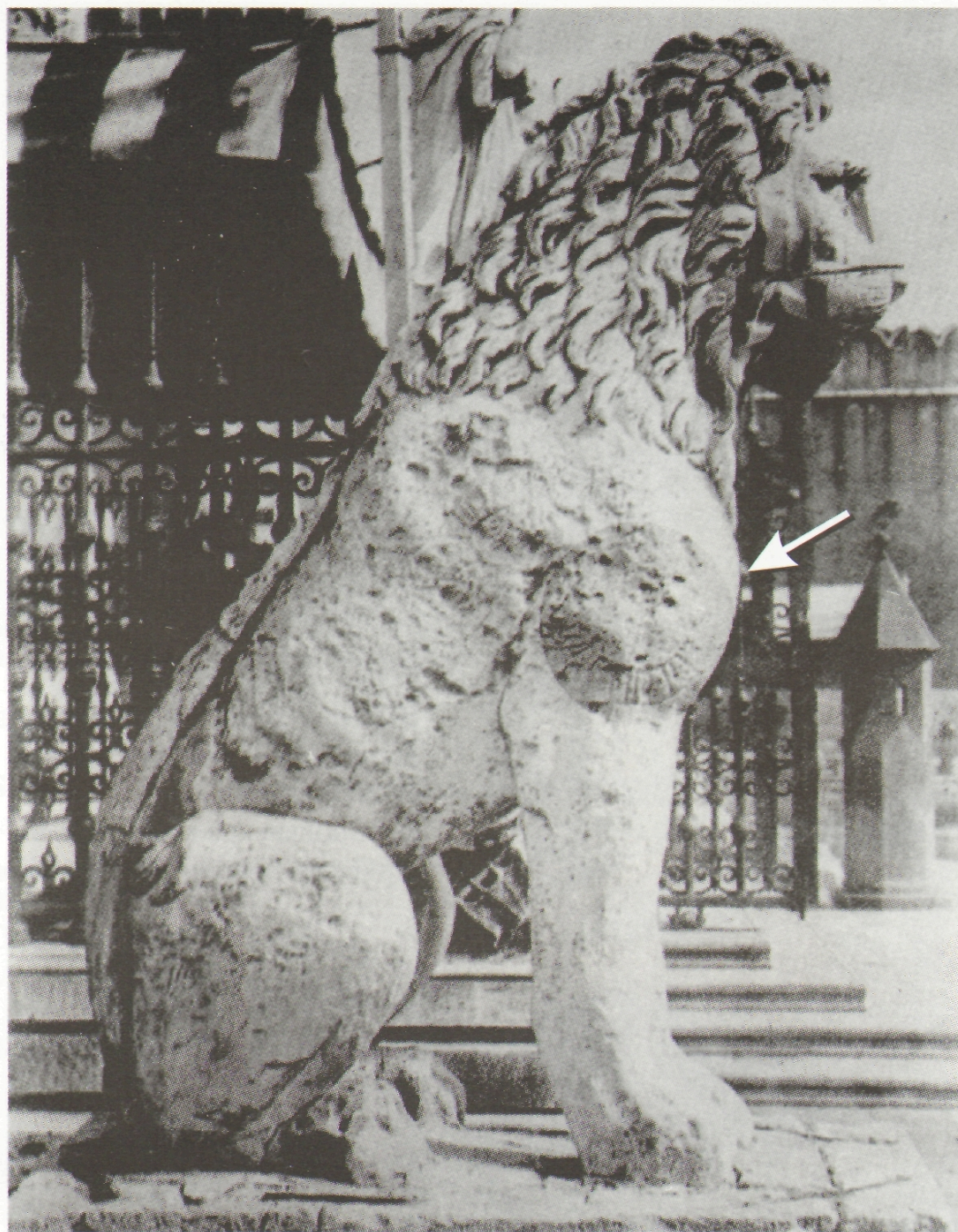
Unidentified finding whereabouts in Northeast Bulgaria.

Date: late 10th — 11th century.

Varna Museum of Archaeology

На едната страна на антична мраморна скулптура на лъв един викингски воин е врязал рунически надпис.

Датировка: XI в.

Местонахождение — Венеция

On the one side of an Ancient marmor sculpture of a lion a Viking soldier has incised a runic inscription.

Date: XI century.

Location — Venice

"Чух аз, че силната буря
краля връхлетя при Хауг,
но опустошителят на
българите (Bolgara brennir)
помогнал на брат си много.
Като снел от главата си шлема,
на петнадесет години от
рождението си
той се разделил с умрелия
Олаф"
Тиодолф Арнорсон (1065 г.)

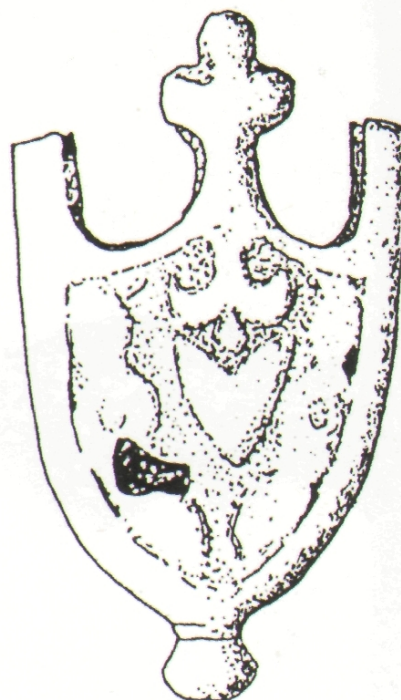

"Hvasst frá eg Haugi hið næsta
hlífél á gram drífa,
en **Bolgara brennir**
bræðr sínum vel tæði.
Skildist hann og huldi
hjálmsetr, gamall vetra
tyggi tólf og þriggja,
trauðr við Ólaf dauðan"

I heard tag a strong storm
Hit the King by Haug,
But the **devastator of the
Bulgarians (Bolgara brenir)**
Helped his brother a lot.
Taking off the helmet of his head,
At he fifteenth year of his birth,
He parted from the dead Olaf.

Tiodolf Arnorson (1065)

Неизвестно местонамиране в
Североизточна България.
Датировка: края на X — средата на XI в.
Частна колекция

Unidentified finding whereabouts in
Northeast Bulgaria.
Date: end of 10th — mid 11th century.
Private collection

Двете страни на острието са инкрустирани с медни и сребърни нишки, оформящи няколко рамкирани композиции с различни сюжети. На едната страна са изобразени две змии, четирикрако животно (?) и друго едно животно с извито тяло и змийска глава с отворена пасть (дракон), а на другата - "S"-овидни спирали и човешка фигура в цял ръст със спуснати край тялото ръце.

Открита случайно в землището на с. Бързина, Врачанско.

Датировка: X — началото на XI в.

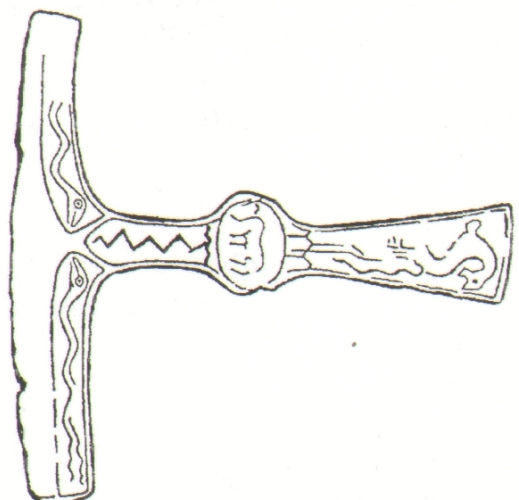
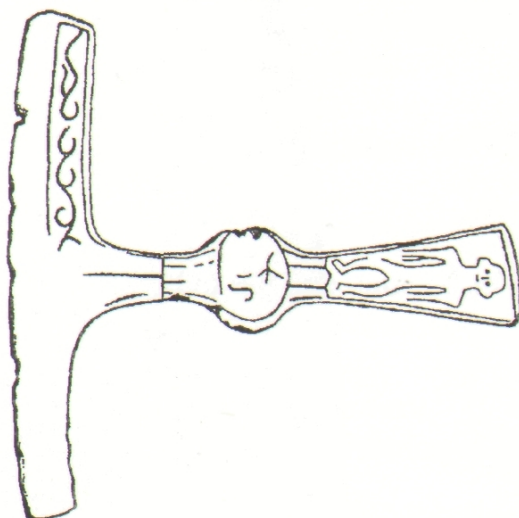
Исторически музей — Враца (Иванов 1994)

The two sides of the blade are embossed in copper and silver threads, create several framed compositions with various plots. On the first side there are two snakes, a four-legged animal (?) and another animal with a curved shaped body and a snakehead with a wide-open maw (a dragon). On the second side there are 'S' shaped spirals and a full height human figure with both arms let down next to the torso.

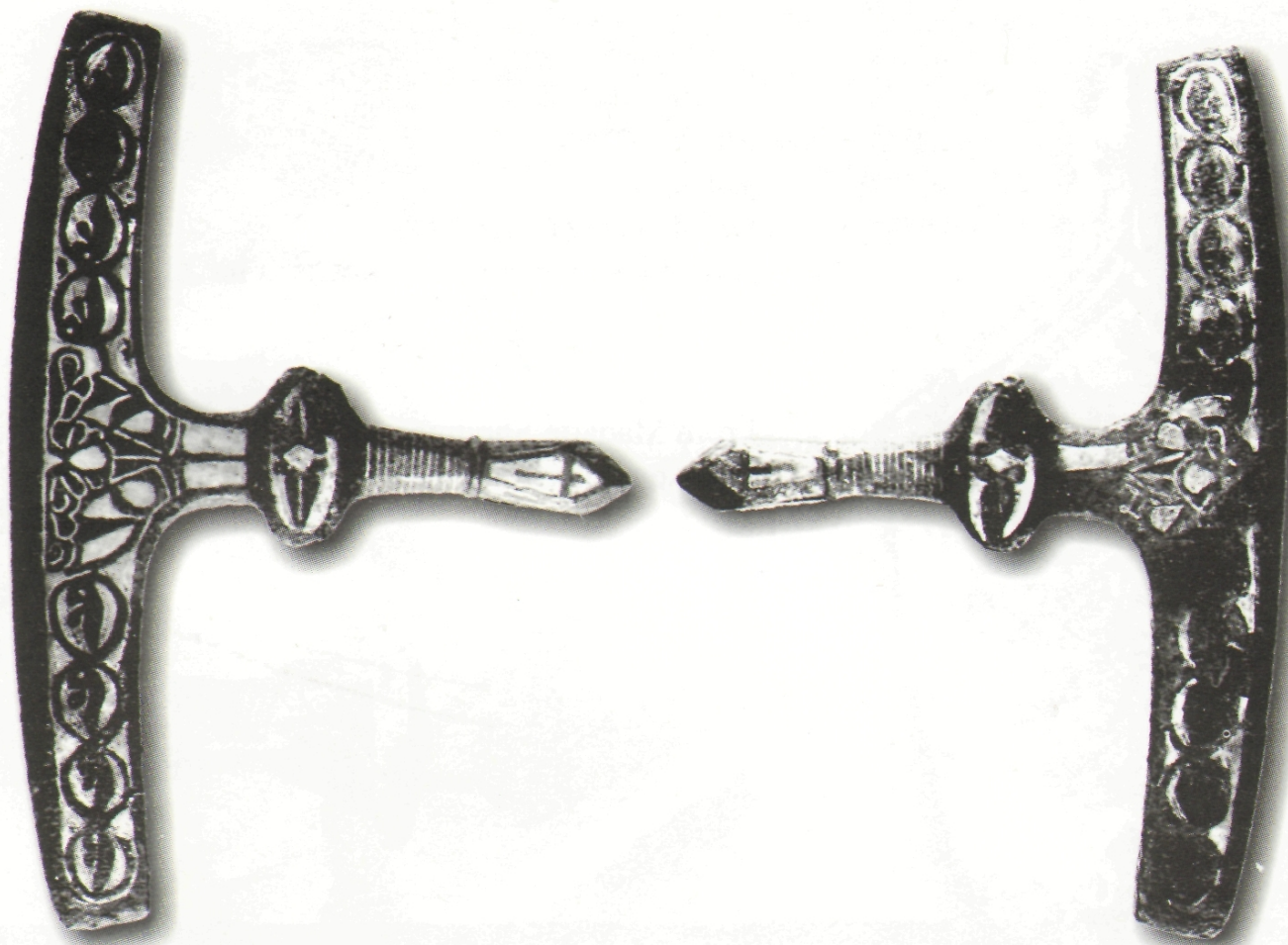
Found accidentally in the land of Barzina, Vratsa region.

Date: 10th — early 11th century

Vratsa Museum of History (Иванов 1994)

Украсена е почти по цялата си повърхност с инкрустирани сребърни нишки. Те оформят няколко еднакви и на двете страни рамкирани композиции: на острието свързани кръгове, затварящи стилизирано изображение — двойка птици с приближени една към друга глави (?), на "ушите" двойка животински глави, на пирамидалния тил — кръст.

Крепостта до с. Стана, Новопазарско.

Датировка: края на X — началото на XI в.

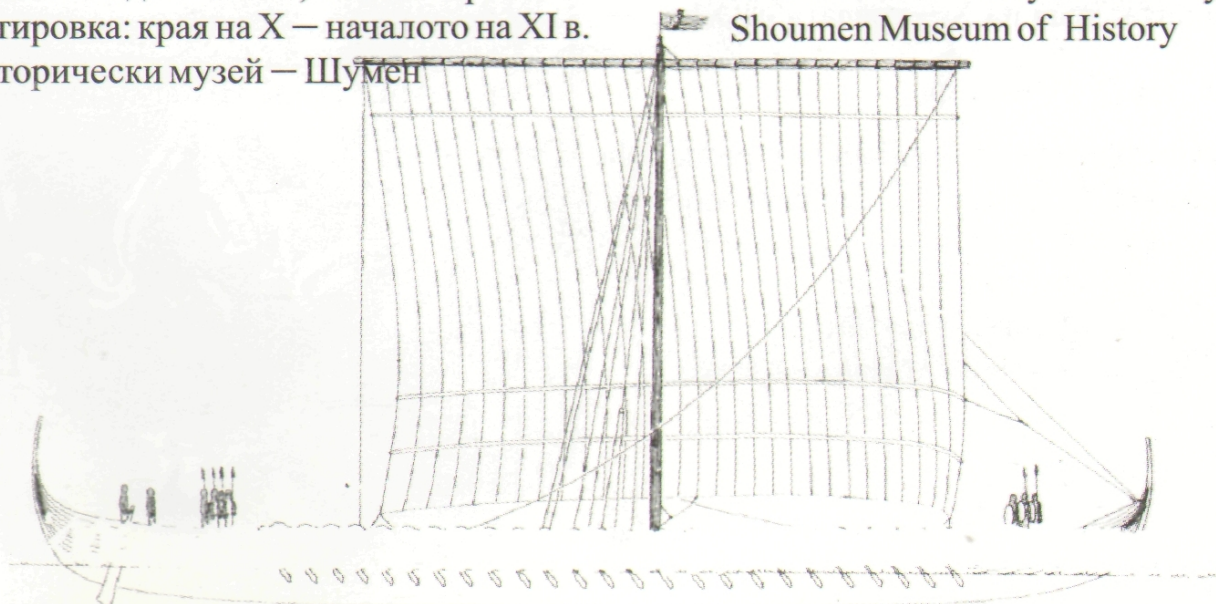
Исторически музей — Шумен

Its surface is almost entirely decorated in embossed silver wire, forming on both sides several identical framed compositions. On the edge: linked circles, inclosing a stylised image of two birds with their heads (?) close to each other; on the 'ears' a couple of animal heads; on the pyramidal back a cross.

Found near the fortress of the village of Stana, Novi Pazar region.

Date: late 10th — early 11th century.

Shoumen Museum of History

От Мадара (Feher 1931).
Датировка: края на X — средата на XI в.

From Madara, Shoumen region (Feher 1931).
Date: end of 10th — mid 11th century

СТИЛ
"ИЗТОЧНА ПАЛМЕТА"

STYLE
"EAST PALMETE"

От района на Чирпан (Feher 1931).
Датировка: края на X — средата на XI в.

From Chirpan area, Stara Zagora region (Feher 1931).
Date: end of 10th — mid 11th century

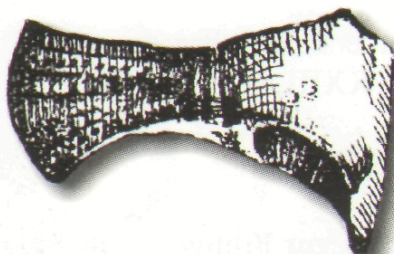

БРАДВИЧКИ АМУЛЕТИ «О» SMALL AXE AMULETS

Произхождат от Силистра, Пъкуйул луй
Соаре и от Шуменско (Atanasov 1994)
Датировка: края на X — XI в.

Found in Silistra, Pacuiul lui Soare, and
Shoumen region (Atanasov 1994)
Date: late 10th — 11th century

НАКРАЙНИК ЗА РЕМЪК «О» BELT TERMINAL

Почти цилиндрично калъфче, състоящо
се от две слепени извити бронзови пластини.
Неизвестно местонамиране в Сесе-
роизточна България.

Датировка: края на X — XI в.

Археологически музей — Варна

Almost cylindrical small sheathing,
composed by two attached bronze plates.
Unidentified finding whereabouts in
Northeast Bulgaria.

Date: late 10th — 11th century.

Varna Museum of Archaeology

- ♦ В. Гюзелев. Средновековна България и Скандинавия през IX — XV в. — In: Викингите мореплаватели, откриватели, създатели. София, 2002, с. 27-67.
  - ♦ Г. С. Лебедев. Эпоха викингов в Северной Европе. Ленинград, 1985.
  - ♦ Г. Ф. Корзухина. Из истории древнерусского оружия XI века. — Советская археология, XII, 1950, с. 63-94.
  - ♦ А. Н. Кирпичников. Древнерусское оружие, I: Мечи и сабли IX — XIII вв. Ленинград, 1966.
  - ♦ A. Ruttkay. Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei. — In: Slovenska Arheologia, XXIII, 1, 1975, XXIV, 2, 1976.
  - ♦ E. Oakeshott. Records of the medieval Sword. Woodbridge, 1991.
  - ♦ J. Petersen. De norske vikingesverd. Kristiania, 1919.
  - Р. Paulsen. Schwertortbänder der Wikingerzeit. Ein Beitrag zur Frühgeschichte Osteuropas. Stuttgart, 1953.
  - ♦ Les Vikings .... Les Scandinaves et l'Europe 800 — 1200. Paris, 1992.
-
- ♦ Аспарухов 1993 — Аспарухов, М. Накрайник на ножница за меч. — In: Известия на музеите в Северозападна България, 20, с. 269-271.
  - ♦ Гатев 1985 — Гатев, П. Северната крепостна стена на вътрешния град на Преслав по данни от разкопките (1973 — 1977). — Плиска — Преслав, 4, с. 189-199.
  - ♦ Георгиев 1986 — Георгиев, П. Находка от "викингско" време. — In: Музеи и паметници на културата, 3, с. 19-23.
  - ♦ Дончева, С. Бронзов накрайник за ножница на меч от Североизточна България. — In: Оръжие и снаряжение през късната античност и средновековието IV — XV в. (= AMV I), Варна, 2002, с. 141-144.
  - ♦ Иванов 1994 — Иванов, П. Средновековни бойни бравди от Врачанско. — In: Известия на музеите в Северозападна България, 22, с. 65-69.
  - ♦ Йотов 2003 — Йотов, В. Въоръжението и снаряжението от българското средновековие (края на VII — XI в.). Варна.
  - ♦ Парушев 1999 — Парушев, В. Средновековен меч от Поповско (края на X началото на XI век). — In: Археологически вестн, 1, с. 31-32.
  - ♦ Първанов 2002 — Първанов, Р. Меч от землището на с. Говежда, Монтанско. — In: Оръжие и снаряжение през късната античност и средновековието IV — XV в. (= AMV I), Варна, 2002, с. 221, обр. 1.
  - ♦ Atanasov 1994 — Atanasov, G. De la semantique et de l'origine des hacshettes-ammulettes des terres Bulgares du nord-est. — In: La culture et l'art dans les terres Bulgares VIe — XVIIe s. Sofia, p. 76-80.
  - ♦ Diaconu 1977 — Diaconu, P., S. Baraschi. Pacuiul lui Soare, II. Bucuresti, 1977, p. 116, fig. 93: 3, 9.
  - ♦ Popa 1984 — Popa, R. Knaufkrone eines wikingerzeitlichen Prachtschwertes von Paculul lui Soare. — In: Germania, LXII, S. 425-431.
  - ♦ Stefan 1967 — Stefan, Gh. et col. Dinogetia. Bucuresti, p. 91, fig. 45:1.
  - ♦ Feher 1931 — Feher, G. Les monuments de la culture protobulgare et leurs relations hongroises. — In: Archeologia Hungarica, VII, p. 59-63.

Author: Valeri Yotov

E-mail: yotov_arch@yahoo.com; valeri_yotov@bulstar.net

Foto: Rumyana Ivanova

Translation: Maria Ovcharova

Design:

Print: ENA Ltd. +359 52 612 303

www.enaprint.com

Войник от варяжкия императорски
корпус във Византия (мозайка, XI в.)

Soldier from the Emperor 'Varangian corps'
in Byzance (mosaic, 11th century)

